

ОТЕЦЪ ПАИСИЙ

ОБЩЕСТВЕНО-КУЛТУРНО-ПОЛИТИЧЕСКО СПИСАНИЕ

РЕДАКТОРЪ-УРЕДНИКЪ: ПРОФ. СТ. БАЛАМЕЗОВЪ
РЕДАКЦИОНЕНЪ КОМИТЕТЪ: ПРОФ. Д-РЪ ИВ. А. ГЕОРГОВЪ, В. Т. ВЕЛ-
ЧЕВЪ, ПРОФ. Г. П. ГЕНОВЪ

НАСТОЯЩАТА КНИГА — ЕДИНАДЕСЕТА И ДВНАДЕСЕТА — ГОДИНА ПЕТА — СЪДЪРЖА СТАТИИ ОТЪ: —† СОФИЙСКИ СТЕФАНЪ, ПРОФ. Д-РЪ ИВ. ГЕОРГОВЪ, ПРОФ. Г. П. ГЕНОВЪ, ПРОФ. ИЛИЯ ЯНУЛОВЪ, ПРОФ. Ф. К. КРЮГЪРЪ, ПРОФ. АС. ЗЛАТАРОВЪ, ПРОФ. БОРИСЪ ЙОЦОВЪ, ПРОФ. ЕМ. „п. ДИМИТРОВЪ, ПРОФ. К. ИВАНОВЪ, Д-РЪ ИВ. ПЕНАКОВЪ, Д-РЪ Н. П. НИКОЛАЕВЪ, Д-РЪ К. ИВ. МАНЧЕВЪ, НИКОЛАЙ ДОНЧЕВЪ, МАЙОРЪ НИКОЛЪ, П. ГОСПОДИНОВЪ, П. АТАНАСОВЪ, ИВ. П. ОРМАНДЖИЕВЪ. СТИХОВЕ: ДОРА ГАБЕ, ИВ. МИРЧЕВЪ. РАЗКАЗЪ: КОНСТАНТИНЪ ПЕТКАНОВЪ. ИЛЮСТРАЦИИ: ПЕНЧО ГЕОРГИЕВЪ, ИВ. ПЕНКОВЪ, СТ. СОТИРОВЪ.

ИЗДАВА ВСЕБЪЛГАРСКИ СЪЮЗЪ „ОТЕЦЪ ПАИСИЙ“

София

27. ноември

МСХХІІ.

ПРОТЕСТЪТЪ ПРОТИВЪ НЪОИИ

Тринадесетгодишнината отъ Ньойския договоръ, който съ небивала въ историята жестокостъ, наложи на българския народъ една сждба, която ще остане вѣчно позорно петно на нейнитѣ творци, не може да не раздвижи цѣлия народъ, като му даде добъръ поводъ, обединявайки го въ сплотена цѣлостъ, да изрази още еднажъ своето възмущение противъ безчовѣчнитѣ наредби на тоя договоръ вдѣхнати отъ най-низки чувства, каквито могатъ да обладаятъ човѣшката природа, и да прояви въ пълно единодушие своята воля, да работи по миренъ начинъ, за да се отмѣнятъ най сетне ония наредби на договора, които още на свое време далновидни и предвидливи умове срѣдъ победителитѣ заклеиха, като несъстоятелни, безчовѣчни и опасни за бждешето спокойно развитие на Европа.

Творцитѣ на новия политически редъ въ свѣта при сключването на мирнитѣ договори бѣха оставили съвсемъ настрана ония справедливи принципи, които толкова пжти, и особено чрезъ устата на най-могущия измежду тѣхъ, американския президентъ Уйлсонъ, бѣха прогласили като бждещи ржководни начала, о които щѣха да се придържатъ при уреждането на мѣра. Едва почувствували се победители тѣ забравиха всички свои дотогавашни увѣрения и обещания, и заслѣпени отъ чувства на злоба и мѣстъ и водени отъ най-силния между тѣхъ по воля и характеръ, наложиха единъ миръ, който нито внасяше успокоение, нито можеше да бжде траенъ.

Това прозираше вече при установяването на ония контрибуции, които съ недостойно за ржководителитѣ на човѣшкитѣ сждбини лицемѣрие бидоха прикрити подъ по-благовидни имена, и които се изразяваха въ числа, приложими къмъ небеснитѣ тѣла. Така на Германия се налагаха плащания съ стотици милиарди златни марки, вѣнъ отъ материали и територии. А отъ малка сиромашка България се искаше да намѣри за победителитѣ ни повече ни по-малко отъ 2 1/4 милиарда франка въ злато!

Въ каква самозабрава и заслѣпение бѣха изпаднали ония, що установяваха тия контрибуции, се вижда отъ факта, че само следъ нѣколко-месеца, тѣ трѣбваше въ английската камара, въ присѣствие на самитѣ ония, които бѣха наложили намъ такива чудновати плащания, да чуятъ отъ устата на одного отъ виднитѣ представители на либералната партия, полковникъ Wedgwood, че е безумие да се налагатъ такива чудовищни тежоби на една България („ораторътъ се чуди дали нѣкой е толкова безуменъ — mad — да мисли, че България, срана само съ селско население, безъ всѣкаква индустрия, ще може нѣкога да плати тия 90 милиона лири“). И вече следъ само три-четири години блѣсна това безумие, та плащанията на Германия се намалиха на една шеста, а ония на България на по-малко отъ четвъртъгъ. А днесъ виждаме, какъ и тия намаления се оказватъ не споредъ действителността, и по починъ на самитѣ победители се отива пакъ къмъ тѣхната ревизия!

Така ще върви и ще трѣбва да върви и съ другитѣ сжществени точки въ договоритѣ.

Колкото победителитѣ, и особено нѣкои между тѣхъ да надават шумно вѣкъ, колчемъ срѣдъ победенитѣ се издигне само платонически гласъ за ревизия на договоритѣ, че окончателно били установили политически редъ въ Европа, и че не бива да се бутатъ, — нѣма да се спре ходътъ на събитията къмъ тая ревизия. Защото свѣтътъ върви не толкова по писмени наредби, които сж само слаби човѣшки творения, а по свой вървежъ, който досега винаги е изкарвалъ нестабилността и нетрайността на реда установенъ по договори, особено, когато тѣ сж продуктъ не на естественъ развой, а сж брутално наложени следъ война отъ чувства на мѣсть и злоба и отъ тѣсно егоистични смѣтки, които не хаятъ за действителността.

И днесъ, следъ тринайсетъ години, туй, което бѣ установено въ Ньойи, показва своята слаба постройка, защото бѣ поставено върху чудовищна основа. „Когато следъ нѣколко вѣка, — казва Леонъ Ламушъ, известниятъ отличенъ познавачъ на балканскитѣ работи, за тия договори, — историчитѣ ще изучаватъ договоритѣ, които завършиха великата война, тѣ ще бждатъ изумени да видятъ, какъ въ една епоха, която имаше нѣкакво право да се смѣта като твърде напреднала отъ гледище на политическия и социаленъ моралъ, е било възможно да се извършатъ актове, които не само не отбелязватъ никакъвъ напредкъ спрямо миналото, ами съставляватъ въ много отношения истински назадъкъ. Тѣхното очудване ще се усили още, ако прочетатъ речитѣ, изявленията, писанията презъ периода, който непосредствено предхождаше, когато констатирайтъ ужасното противуречие между тия декларации и действителността.“

И наистина, победителитѣ презъ време на войната бѣха проглушили свѣта съ увѣрения, че мирътъ ще бжде базиранъ върху гълна и безпристрастна справедливостъ, която еднакво ще се приложи къмъ приятели и неприятели, както се бѣ изразилъ президентътъ Уйлсонъ въ своето послание къмъ конгреса на 4. декемврий 1917 год. „Всѣка нова териториална уредба, която ще последва тая война, ще стане въ интересъ и въ полза на засегнатото население, а не като резултатъ отъ спогодба между държави съперници“, казваше пакъ президентътъ Уйлсонъ въ друго послание на 11. февруарий 1918 год.

Ала щомъ се свърши войната, тѣ запратиха по безтрага всички тия хубави подмамки за врагове и обществено мнение и наложиха на победенитѣ едни договори, които ще останатъ чудовищни за всички времена.

Но тѣ сами съзнаваха слабостта на своята творба, та предвидѣха и единъ отдушникъ, когато се напаятъ условията така, че ще трѣбва да се измѣнятъ нѣкси опасни договорни наредби. Съ тая целъ се постави оня чл. 19 отъ пакта за Обществото на народитѣ, споредъ който последното ще може отъ време на време да направи прегледъ на договори, които сж се оказали неприложни, и да обсъди ония международни условия, чието продължение може да застраши свѣтовния миръ.

И ние виждаме, какъ все повече се засилва всрѣдъ свѣтовното обществено мнение убеждението, че известни договори трѣбва да претърпятъ ревизия. Това съзнаватъ вече и видни лица измежду ония, които иначе бѣха съучастници въ тѣхното прокарване. Така отдавна сж се изказали не веднажъ въ тая посока и Лойдъ Джорджъ и Нити и други. Та колкото и да се бунтуватъ противъ това заинтересувани срѣди, ние смѣло можемъ каза: *la révision est en marche!*

Това вече стана съ репарационнитѣ плащания, то ще бжде и съ други задължения. Нашъ дългъ е да посочваме настойчиво, — както отдавна правятъ особено маджаритѣ, — какъ много отъ договорнитѣ наредби показватъ своята несъстоятелность, и да искаме тѣхното пре-

СТ. СОТИРОВЪ

МЖКА

глеждане и изменение по начина, посоченъ въ самия пактъ за Обществото на народитѣ.

Туй е и смисълътъ на всенародния протестъ противъ Ньойския договоръ, който ще изкажемъ и тая година по цѣлата ширина на нашето царство.

Тоя протестъ има днесъ вече пълното свое оправдание. Защото тринадесетгодишниятъ опитъ показва, какъ въ много точки тоя договоръ не само не създаде на Балканския полуостровъ условия за миръ и спокойствие, ами поради злата воля на ония държави, отъ които зависи изпълнението на много наредби, що засѣгатъ интереси на България и на българския народъ, то не се туря въ действие. Заради това, не остава друго, освенъ да се настоява предъ Обществото на народитѣ да приложи къмъ тия наредби предписанието на чл. 19 отъ пакта и да пристъпи къмъ тѣхната ревизия.

Така, въ отстѣпенитѣ западни покрайнини не само не се изпълняватъ поетитѣ отъ Югославия по договора отъ 5. декемврий 1919 г. задължения спрямо българското население, ами то по единъ най-жестокъ начинъ се изтезава и изтрѣбява, като се прибѣгва до безогледни и безчовѣчни способности за избиване на по-събуденитѣ жители. Сжщото се върши и спрямо македонското българско население, което се обвинява въ високо предателство и жестоко се наказва, ако само се назове българско, ако би посмѣло да запази своитѣ български имена, или ако би се уловило да чете и най-невинна българска книга, па макаръ и една библия.

Въ Гърция българското население предъ очитѣ на културния свѣтъ биде по единъ най-бруталенъ начинъ въ голѣма частъ изгонено отъ роднитѣ си огнища, а за останалитѣ още тамъ българи презъ 1925 г. Гърция пое особени задължения предъ съвета на Обществото на народитѣ, който изрично си запази правото, да се намѣси пакъ по въпроса, ако грѣцкото правителство не изпълни драговолно поетитѣ задължения.

Отъ друга страна Гърция и досега не пожела да изпълни предписанието на договора, споредъ който срещу отстѣпването на западна Тракия трѣбваше да даде на България излазъ на Бѣло море, който по духа на наредбата може да бжде само териториаленъ.

Ромъния наистина донѣкъде малко по-инакъ третира българското население, ала все пакъ и тамъ не се прилагатъ наредбитѣ относно малцинствата, па и българитѣ често сж изложени на жестоко гонение отстрана на пришелци куцовласи, предъ които властитѣ очевидно не проявяватъ потребната енергия, за да спратъ тия издевателства.

Всички тия фактове сж явенъ доказъ, че договоритѣ, по които нашитѣ балкански съседи се обвързваха съ особени задължения спрямо България и спрямо българското население въ отстѣпенитѣ тѣмъ земи, сж въ тия точки неприложени и създаватъ едно състояние на постоянно безпокойство и размирие, което застрашава мира, та споредъ чл. 19 отъ пакта за Обществото на народитѣ подлежатъ на ревизия.

И въ тая посока именно трѣбва да насочимъ всички свои усилия. Стѣпка къмъ това е и всенародниятъ протестъ на 27. ноемврий.

ПРОФ. Д-РЪ ИВ. ГЕОРГОВЪ